

PIRMAPRADĖ NUODĖMĖ KRIKŠTO KONTEKSTE

Remigijus OŽELIS

Klaipėdos universitetas

Anotacija

„Šiandien Kristus mus toliau kviečia su juo sutikti ir sekti juo tuo keliu, kuris perkeičia visą mūsų egzistenciją“ (popiežius Pranciškus). Pirmoji egzistencijos transformacija vyksta per Krikštą. Krikštu atleidžiamos visos nuodėmės – ir gimtoji, ir visos asmeninės. Tačiau gimtosios nuodėmės atleidimas yra prieštaringa tikėjimo tiesa. Popiežius Benediktas XVI teigė, kad „gimtoji nuodėmė paprastai taip sunkiai suprantama“, tad kalbėti apie ją – tai būdas sakyti, kad išgelbėjimas yra pirmiausia universalus, o ne individualus. Šiame straipsnyje, siekiant geriau suprasti, kas vyksta per Krikštą, apžvelgiami: gimtosios nuodėmės bibliniai aspektai, gimtosios nuodėmės doktrinos vystymasis Bažnyčios istorijoje, pirmapradės nuodėmės padariniai, atskleidžiama, kaip Krikštas veikia gimtają nuodėmę.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: pirmaprādė (gimtoji) nuodėmė, Krikštas, nuteisinimas.

Abstract

“Today Christ calls us to agree with Him and follow Him on the path which transforms all our existence” (Pope Francis). The first transformation takes place through Baptism. Baptism pardons all our sins both original and personal. However, forgiveness of the original sin remains a controversial truth of faith. Pope Benedict XVI said that “original sin is usually hard to understand” and therefore talking about original sin is a way to say that salvation is primarily universal and not individual. In order to more fully understand what happens at Baptism, this article overviews Biblical aspects of the original sin, development of the doctrine of the original sin in the history of the Church and consequences of the primordial sin. It is also revealed what Baptism does to the original sin.

KEY WORDS: primordial (original) sin, Baptism, justification.

Įvadas

„Tikėjimo dovana yra visuomet nauja, gyva ir veiksminga. Ji niekuomet netampa praeities dalyku, bet atvirkščiai – teikia gyvybę šiandienai, nes būtent šiandien Kristus mus toliau kviečia su juo sutikti ir sekti juo tuo keliu, kuris perkeičia visą mūsų egzistenciją“ (Pranciškus, 2013, p. 3–4). Pirmoji egzistencijos transformacija vyksta per Krikštą. Krikštu atleidžiamos visos nuodėmės – ir gimtoji, ir visos asmeninės, taip pat bausmės už nuodėmes; pakrikštytasis tampa „nauju kūrinium“, kuris, „įjungiamas į Bažnyčią“ – Kristaus kūną, gauna neišdildomą dvasinę žymę (Katalikų Bažnyčios katekizmas, 2012, nr. 1262–1274). Tačiau pirmasis dėmuo, t. y. gimtosios nuodėmės atleidimas, lieka prieštaringa tikėjimo tiesa. Bažnyčios skelbiama doktrina apie gimtąją nuodėmę dažnai lieka nesuprantama. Popiežius Benediktas XVI rašė, kad „gimtoji nuodėmė, paprastai taip sunkiai suprantama, sutampa su nukritimu į baigtinybę ir pasidaro aišku, kodėl ji būdinga visiems įtrauktiems į baigtinumo apytaką“ (Ratzinger-Benediktas XVI, 2012, p. 23).

Tad aptariant krikščioniškąją doktriną apie gimtąją nuodėmę, siekiama apžvelgti jos biblinius aspektus, gimtosios nuodėmės doktrinos vystymąsi, pirmapradės nuodėmės padarinius ir tai, kaip Krikštas paveikia gimtąją nuodėmę. Šio tyrimo objektas: gimtoji (pirmapradė) nuodėmė. Tikslas: atskleisti doktriną apie gimtąją (pirmapradę) nuodėmę Krikšto kontekste. Tyrimo tikslui įgyvendinti, iškelti šie uždaviniai: 1) aptarti pirmapradės nuodėmės biblinius aspektus; 2) trumpai aptarti kai kuriuos doktrinos apie gimtąją nuodėmę vystymosi aspektus; 3) nustatyti pirmapradės nuodėmės pasekmes; 4) nustatyti, ką padaro Krikštas gimtajai nuodėmei. Metodai: teologinės literatūros analizė, sintezė.

1. Pirmapradės nuodėmės biblinis aspektas

Pirmasis nuodėmingas nuopuolis, apie kurį pasakojama Biblijos Pradžios knygoje (Pr 3 sk.), pačios Biblijos Išminties knygose aiškinamas kaip nuodėmės įsiveržimas į žmonijos istoriją, atnešęs žmonėms mirtį (Sir 25, 24; Išm 2, 24). Šis niūrus požiūris į žmonijos istoriją toliau plėtotas neigiamame apokaliptikos kontekste. Tad pabandykime rekonstruoti, kas nutiko. Biblijoje duomenis apie Adomą ir Ievą pateikia tik trys pirmieji Pradžios knygos

skyriai. Žinome, kad norint teisingai interpretuoti Šventojo Rašto tekstą, pirmiausia būtina nustatyti, kokiam literatūros žanrui jis priklauso. Taigi Pradžios knyga priklauso vadinamosioms istorinėms Senojo Testamento knygoms, bet nuopuolio pasakojimas, lyg koks meteoritas, atskriejo į istorinius tekstus iš išminties knygų. Tad į Adomo nuodėmę negalime žvelgti istorikų akimis. Be to, *Adomas* netgi nėra tikrinis vardas. Tai – hebrajiškas žodis, reiškiantis tiesiog „žmogus“ (Gonzalez-Carvajal, 2001, p. 21–22). Šių skyrių autorius svarsto klasikinę išminties literatūros temą, kuri ir šiandien yra labai aktuali: kodėl tiek daug blogio pasaulyje, kuriame mums lemta gyventi? Ir jo atsakymas yra originalus, visiškai kitoks nei aplinkinių religijų. Pasakojime apie sukūrimą vis kartojami žodžiai „Dievas matė, kad tai gera“ (plg. Pr 1, 10. 12. 18. 21. 25), bet vėliau jau pabrėžiamas: „Dievas matė, kad žemė buvo sugedusi“ (Pr 6, 12). Taip siekiant paaiškinti, kaip iš vienos būsenos buvo pereita į kitą, tarp jų yra pasakojimas apie Adomo ir Ievos nuodėmę. Tai ne istorinė praeities įvykių kronika, bet „rekonstrukcija“ to, kas turėjo įvykti pradžioje. Tai etiologinis pasakojimas (Gonzalez-Carvajal, 2001, p. 22–23), kuriame matome kiekvieno gundymo ir kiekvienos nuodėmės esmę (Kowalczyk, 2013). Velnio gundomas žmogus numarino savo širdyje pasitikėjimą Kūrėju (Pr 3, 1–11) ir, piktnaudžiaudamas laisve, nepakluso Dievo įsakymui. Tai ir buvo pirmoji žmogaus nuodėmė (Rom 5, 19; Katalikų Bažnyčios katekizmas, 2012, nr. 397). Taip nusidėjęs žmogus patį save iškėlė aukščiau Dievo ir tuo Jį paniekino: jis verčiau pasirinko save, o ne Dievą, vadinas, nesiskaitė su savo, kaip kūrinio, padėtimi, drauge pakenkdamas ir savo paties labui. Šventumo būseną apdovanotas žmogus su Dievo pagalba turėjo pasiekti visą „sudievintojo“ garbę. Velnio suviliotas, jis užsigėidė būti „kaip Dievas“ (Pr 3, 5), tačiau „be Dievo, prieš Dievą, ne pagal Dievą“ (Šv. Maksimas Išpažinėjas, cit. iš Katalikų Bažnyčios katekizmas, 2012, nr. 398). Žmogus sukurtas pagal Dievo paveikslą ir panašumą, tačiau per gimtąją nuodėmę prarado pašvenčiamąją malonę, neteko galimybės būti Dievo artumoje. Nuodėmė atitolino nuo Dievo, drauge sugriovė ir žmogiškuosius santykius. Tačiau išliko giliai širdyje, pačioje žmogaus egzistencijoje įrašytas troškimas būti palaimintam, būti Dievo artumoje, regėti Jo veidą (DeFrancisco, 2015; The Doctrine of Original Sin, 2013).

Popiežius Jonas Paulius II gimtąją nuodėmę vadino abejojimu Dievo dovana (Jonas Paulius II, 2005, p. 15). Giliausias žmogaus širdies troškimas yra būti „kaip Dievas“ (Pr 3, 5), dalytis kartu su Juo Jo gyvenimu ir meile. Iš pat

pradžią Dievas leido vyrui ir moteriai dalyvauti Jo gyvenime ir meilėje. Tai yra pati tikriausia dovana. Pasitėlkus santuokos įvaizdį, Dievas pirmasis, kaip jaunikis, padovanojo save, o žmogus (vyras ir moteris), kaip nuotaka, atsivėrė ir priėmė tą dovana. Savo ruožtu vyras ir moteris galėjo pakartoti tą patį apsikeitimą meile dovanodami save ir susijungdami santuokoje (West, 2010, p. 52–53). Tam, kad žmogus išsaugotų šį panašumą į Dievą ir pasilikėtų Jo meilėje, Dievas tik paprašė nevalgyti „nuo gero bei pikto pažinimo medžio“ (Pr 2, 17). Tačiau „pirmiesiems tėvams apsisprendžiant būti neklusniems, girdėjosi gundantis, Dievui prieštaraujantis balsas, iš pavydo įstūmęs juos į mirtį. Šventasis Raštas ir Bažnyčios Tradicija jį priskiria puolusiam angelui, vadinamam šetonu, arba velniu“ (Katalikų Bažnyčios katekizmas, 2012, nr. 391). Prisiartinęs prie moters – tos, kuri reprezentuoja mus visus kaip nuotaką, gebančią atsiverti Dievo dovanai, – žaltys atkakliai tvirtina: „Jūs tikrai nemirsite! Ne! Dievas gerai žino, kad atsivers jums akys, kai tik jo užvalgysite, ir jūs būsite kaip Dievas, kuris žino, kas gera ir kas pikta“ (Pr 3, 4–5). Štai čia kyla abejonė Dievo dovana, o vėliau ji ir atmetama. Akimirksniu jie užsiveria Dievui ir griebia savo pačių „laimę“, nusigręžia nuo Dievo meilės ir nuo Jo dovanos. Tam tikra prasme jie išstumia Dievo meilę iš savo širdies. „Tuomet abiejų akys atsivėrė ir jiedu suprato esą nuogi. Jie susiuvo figmedžio lapus ir pasidarė sau juosmens aprišalus“ (Pr 3, 7; West, 2010, p. 53; *The Doctrine of Original Sin*, 2013).

Gimtoji nuodėmė yra žmogaus – kaip vyro ir moters – nuodėmė (John Paul II, 1988, nr. 9). „Aistringai geisi savo vyro, ir tave valdys“, – perspėja Dievas moterį apie nuodėmės padarinius. Nuodėmė nepanaikino žmogaus panašumo į Dievą, tačiau jį aptemdė, sumenkino, iškreipė. Darnią abipusę bendrystę keičia „geismas“ ir „valdymas“ (John Paul II, 1988, nr. 10). Pradžios knyga, prasidėjusi pradinio sukūrimo gerumo pašlovinimu (1 ir 2 skyriai), vėlesnes gyvenimo bėdas (ypač mirtį ir broližudišką smurtą) susiejo su pradžioje padarytomis klaidomis (3 ir 4 skyriai). Šventasis Raštas parodo dramatiškas to pirmojo nepaklusimo pasekmes. Adomas ir Ieva iškart prarado pirmąsio šventumo malonę (Rom 3, 23). Jie ėmė bijoti Dievo (Per 3, 9–10), klaidingai vaizduodamiesi Jį pavydžiai saugantį savo išimtinės teisės (Per 3, 5). Suiro jų pirmapradžio teisumo nulemta darna; dvasinės sielos galios nustojo viešpatavusios kūnui (Pr 3, 7); tarp vyro ir moters atsirado įtampa (Per 3, 11–13); jų santykius paženklino geismas ir troškimas valdyti (Per 3, 16). Darna su kūrinija sutriko: regimoji kūrinija tapo žmogui svetima

ir priešiška (Pr 3, 17. 19). Dėl žmogaus kaltės kūrinija pateko pragaišties vergovėn (Rom 8, 21). Pagaliau atsirado ir įsakmiai nurodytoji nepaklusimo pasekmė (Per 2, 17): žmogus, iš žemės paimtas, į dulkę sugrįš (Pr 3, 19). Mirtis įžengė į žmonijos istoriją (Rom 5, 12; Beynon, 2013; William, 2001; Katalikų Bažnyčios katekizmas, 2012, nr. 399–400).

Toliau pažvelkime, kaip vystėsi gimtosios nuodėmės doktrina Bažnyčios istorijoje.

2. Gimtosios nuodėmės doktrinos vystymasis

Pirmoms paveldimosios nuodėmės teologijos užuomazgoms pradžią III a. davė kūdikių krikšto praktika, kuria remiantis artėta prie minties, kad vaike glūdi „kažkas“, kam reikia atleidimo. Iki V a. teologijoje pabrėžtas ne kaltės aspektas, bet pirmosios nuodėmės nulemtas pirmapradžio būvio praradimas. Tikroji paveldimosios nuodėmės teologija atsirado šv. Augustino (IV–V a.) teologijoje, remiantis apaštalo Pauliaus Laišku romiečiams („Todėl kaip per vieną žmogų nuodėmė įėjo į pasaulį, o per nuodėmę mirtis, taip mirtis prasiskverbė į visus žmones, nes visi nusidėjo“ [Rom 5, 12]) ir minėta kūdikių krikšto praktika, esą Adomo kaltė perėjusi visai iš jo kylančiai žmonijai, todėl ši, išskyrus keletą išgelbėtųjų, būsianti pasmerkta amžiams. Šv. Augustinas pirmas pavartoja posakį *peccatum hereditarium* – *paveldima nuodėmė*, kurios padariniai, be pragaro bausmės, yra geismas, laisvės gerai elgtis netekimas, intelektualiniai trūkumai ir visų žmonių kūniška mirtis. Kad paveldimoji nuodėmė egzistuoja ir mirtis yra jos padarinys, kaip Bažnyčios tikėjimo mokymą 418 m. įvardijo Kartaginos sinodas (De Simone, 1980; De Francisco, 2015).

Viduramžių scholastikoje domėtasi, kiek paveldimoji nuodėmė yra nuodėmė ir gali lemti bausmės padarinius. Vėliau įsitvirtino Anzelmo Kenterberiečio (XII a.) ir Tomo Akviniečio (XIII a.) požiūriai; jų nuomone, Adomo palikuonių paveldimąjį kaltumą lemia ne faktinis nusizengimas, bet Dievui „savaimė“ skolingio būvio, būtent pirmapradžio teisumo, t. y. pašvenčiamosios malonės, stoka. Šv. Tomas Akvinietis pabrėžė, kad gimtoji nuodėmė labiau pažeidė mūsų valią, negu protą. Valia gali būti lengvai veikiamą aistrų. Atmesdama proto viršenybę, ji gali joms pasiduoti. Apaštalas Paulius sakė, kad žmogus sumaišė sielos dalių hierarchiją ir viską savyje apvertė aukštyn

kojomis. Tai, kas turėtų būti svarbiausia ir pačiame viršuje, atsidūrė apačioje, o tai, kas turėtų paklusti, ėmėsi žmogui vadovauti. Taip žmogus tapo vergu, garbinančiu tai, kas ne tik nėra aukščiau už jį ar bent jam prilygsta, bet kas yra žemiau už jį ir kartu jį pažemina. Sekdamas žemiausiais instinktais, žmogus nusirita iki gyvulio (*The History of Infant Baptism and Original Sin*, 2014; Maciukaitė, 2014, p. 13). Todėl, kaip teigia šv. Tomas Akvinietis aiškindamas apie pirmapradę nuodėmę, ir mes galime teigti, kad blogį patiriame kaip tam tikrą prigimtinių pasekmę to, kas mes esame, – tvarkingo materialaus kosmoso dalys (Knasas, 2006, p. 40–41).

Tridento susirinkimas (XVI a.) išleido dekretą dėl paveldimosios nuodėmės, nes Martynas Liuteris paveldimosios nuodėmės esmę įžvelgė geisme. Tridento susirinkimo mokymas neperžengia antikiniam pasauliui būdingų vaizdinių ribos: esą nusidėdamas Adomas sau ir savo palikuonims prarado šventumą ir teisumą; ši nuodėmė būdinga visiems žmonėms, taip pat ir kūdikiams; ji perduodama dauginantis, o ne ją kartoiant; Krikštu išdildoma paveldimosios nuodėmės kaltė, tačiau nepanaikinamas geismas, lenkiantis į nuodėmę, bet pats nesantis nuodėmė (Beynon, 2013; Vorgrimler, 2003, p. 419–420; *The History of Infant Baptism and Original Sin*, 2014).

XX a. katalikų teologijoje būta daug mėginimų „išgelbėti“ Bažnyčios mokymą apie paveldimąją nuodėmę. Teologus vienija požiūris, kad visa žmonija nuo pat pradžių yra nupuolusi į kaltę ir visi turi būti atpirkti Jėzaus Kristaus (Vorgrimler, 2003, p. 420). Nuodėmės, ypač gimtosios, tikrovė paaiškėja tik Dievo Apreiškimui nušvietus. Nežinant, kas apreiškime sakoma apie Dievą, neįmanoma iki galo suvokti nuodėmės, kyla pagunda aiškinti ją vien tik išsivystymo trūkumu, psichologiniu poveikiu, klaida, neišvengiama socialinės tinkamos pasekmės ir t. t. Tik žinant, kas Dievo buvo skirta žmogui, galima suprasti, kad nuodėmė yra piktnaudžiavimas laisve, kurią Dievas suteikė asmenims, sukurtiems tam, kad jie mylėtų Dievą ir vienas kitą (Katalikų Bažnyčios katekizmas, 2012, nr. 387).

Tik vis labiau skleidžiantis Apreiškimui, aiškėjo ir nuodėmės tikrovė. Nors Senojo Testamento Dievo tautą ir vargino žmogiškas būvis, papasakotas Pradžios knygos nuopuolio istorijoje, vis dėlto ji negalėjo iki galo suvokti tos istorijos giliosios prasmės, kurią atskleidė tik Jėzaus Kristaus mirtis ir prisikėlimas (Rom 5, 12–21; Katalikų Bažnyčios katekizmas, 2012, nr. 388). Gimtosios nuodėmės samprata, galima sakyti, yra „išvirkštinė pusė“ Gerosios Naujienos, skelbiančios, kad Jėzus yra visų žmonių Gelbėtojas, kad vi-

siems reikia išganymo ir kad išganymą visiems yra suteikęs Jėzus Kristus (Katalikų Bažnyčios katekizmas, 2012, nr. 389). Visiems reikia išganymo, nes visi yra nuodėmingi.

Tad toliau pažvelkime, kokie yra pirmapradės nuodėmės padariniai žmogui.

3. Pirmapradės nuodėmės padariniai

Dieviškojo gyvenimo pradas, suteiktas pirmajam žmogui, buvo visiškai laisva, niekuo nenupešyta dovana. Jis Viešpaties pirmajam žmogui buvo duotas ne kaip paskiram asmeniui, bet skirtas paveldėti visiems žmonėms. Kaip tėvai gimusiam vaikui perduoda visa, ką jų prigimtis turi, taip ir Adomo palikuonys būtų iš jo paveldėję tokią pačią prigimtį – su joje įdėtu dieviškojo gyvenimo pradą – pašvenčiamąją malonę. Be pašvenčiamosios malonės, Viešpats pirmąjį žmogų apdovanojo ir kitomis vertingomis dovanomis: nemirtingumu, laisve nuo skausmo ir kentėjimų; jo prigimtis buvo visiškai kontroliuojama proto ir valios. Tos dovanos Dievo buvo skirtos visiems žmonėms paveldėti. Deja, pirmasis žmogus rojuje nupuolė ir nuodėme prarado pašvenčiamąją malonę bei kitas dovanas. Kadangi jo prigimtis liko be minėto dieviškojo gyvenimo prado, vien tokią jis tegalėjo perduoti ir savo vaikams: niekas negali duoti kitam to, ko pats neturi. Taigi kiekvienas gimstame be pašvenčiamosios malonės, kuri pagal pirminį Dievo sutvarkymą turėtų būti mūsų sieloje nuo gimimo momento (Alder, 2009; Tamošaitis, 1953).

Taigi „žmogui persiduoda ne statiška nuodėmė, kaip tokia, bet pačios žmogiškosios prigimties iškrypimas, kuris nugali mus mūsų pačių mirtingame kūne. Tai dramatiška situacija, nuteikianti tikintįjį psichologiškai priimti išganymo žinią“ (Ramonas, 2014, p. 59). Vis dėlto gimtosios nuodėmės perdavimas yra slėpinys, kurio mes negalime visiškai suprasti. Tik iš Apreiškimo žinome, kad Adomas pirmąjį šventumą ir teisumą buvo gavęs ne tik sau, bet visai žmogaus prigimčiai: pakludami gundytojui, Adomas ir Ieva nusidėjo asmeniškai, tačiau ta nuodėmė paveikė žmogaus prigimtį, kurią jie perduos palikuonims būdami nupuolę. Tai nuodėmė, kuri per gimdymą bus perduota visai žmonijai, perduodant pirmąjį šventumą ir teisumą netekusią žmogiškąją prigimtį. Todėl gimtoji nuodėmė vadinama *nuodėme* analogine prasme: tai *įgyta*, o ne *padaryta* nuodėmė, būsena, o ne veiksmas (Katalikų Bažnyčios katekizmas, 2012, nr. 404). Gimtoji nuodėmė skiriasi nuo asmeninių nuodė-

mių tuo, kad Dievas negali reikalauti iš mūsų atsakyti už ją. Kaip kiekvienas turime asmeniškai priimti Kristaus atneštą Išganymą, taip turime asmeniškai „ratifikuoti“ ir Adomo nuodėmę, tik tada ji tampa mūsų atsakomybės objektu (Alder, 2009; Gonzalez-Carvajal, 2001, p. 29–30).

Per pirmapradę nuodėmę buvo pažeista pati žmogaus prigimtis, t. y. kar-tais aiškiai suvokiame, kur yra gėris, bet nepajėgiame eiti jo link. Su nepa-prastu psichologiniu subtilumu tai aprašo šventasis apaštalas Paulius Laiške romiečiams: „Aš net neišmanau, ką darąs, nes darau ne tai, ko noriu, bet tai, ko nekenčiu. O jei darau tai, ko nenoriu, tuomet pripažįstu, jog įstaty-mas yra geras. Tada jau nebe aš tai darau, bet manyje gyvenanti nuodėmė“ (Rom 7, 15–17). Šią Pauliaus patirtį galėtume apibendrinti taip: dėl mūsų protėvių kaltės gimstame su „akmens širdimi“ (žr. Ez 11, 9; 36, 26). Kaip tik šią „akmens širdį“ Bažnyčia nuo šventojo Augustino laikų ir vadina „gimtąja nuodėme“ (Gonzalez-Carvajal, 2001, p. 29). Tad kas „suminkština“ *akmeni-nę širdį*, kas nuplaunama žmoguje Krikšto metu?

4. Kaip paveikia Krikštas gimtąją nuodėmę?

Šv. Paulius tvirtina: „Todėl kaip per vieną žmogų nuodėmė įėjo į pasaulį, o per nuodėmę mirtis, taip mirtis prasiskverbė į visus žmones, nes visi nu-sidėjo“ (Rom 5, 12), toliau apaštalas primena, kad „vieno žmogaus neklus-numu daugelis [tai yra visi žmonės] tapo nusidėjėliais“ (Rom 5, 19). Prieš tokį nuodėmės ir mirties visuotinumą apaštalas iškelia išganymo Kristuje visuotinumą: „Kaip vieno žmogaus nusikaltimas visiems žmonėms užtrau-kė pasmerkimą, taip vieno teisos darbas visiems laimėjo nuteisinimą, kad gyventų“ (Rom 5, 18). Sekdama šv. Pauliumi, Bažnyčia visada mokė, kad žmones slegiantis begalinis skurdas, jų polinkis į blogą ir neišvengiama mir-tis nesuprantami be jų ryšio su Adomo nuodėme ir tuo faktu, kad šią nuodėmę jis perdavė mums; visi gimstame jos paliesti, o ji yra „sielos mirtis“ (Tridento Susirinkimas, cit. iš Katalikų Bažnyčios katekizmas, 2012, nr. 403). Remda-masi šia tikėjimo tikrybe, Bažnyčia teikia nuodėmių atleidimo Krikštą net kūdikiams, kurie dar nėra asmeniškai nusidėję (Katalikų Bažnyčios katekiz-mas, 2012, nr. 403).

Sekminių dieną Petras skelbė nuodėmių atleidimą Krikštu: „Atsiverskite, ir kiekvienas tepasikrikštija vardan Jėzaus Kristaus, kad būtų atleistos jums nuodėmės“ (Apd 2, 38). Dėl to Bažnyčia nuolat ragina žmones nusigręžti

nuo nuodėmių ir švęsdama atgailą skelbia Kristaus pergalę prieš nuodėmę. Ji pirmiausia atsiskleidžia Krikšte, kuriame senasis žmogus nukryžiuojamas kartu su Kristumi, kad būtų sunaikintas nuodėmingas kūnas ir daugiau nebevergaute nuodėmei, bet kartu su Kristumi prisikeltume Dievui ir Jam gyventume. Todėl Bažnyčia išpažįsta savo tikėjimą: „Tikiu <...> vieną Krikštą nuodėmėms atleisti“ (Nikėjos-Konstantinopolio tikėjimo išpažinimas, cit. iš Katalikų Bažnyčios katekizmas, 2012, p. 50).

Taigi nuteisinimas gali būti ir yra siejamas su Krikštu. Laiške Titui rašoma: „Jis išgelbėjo mus Šventosios Dvasios atgimdančiu ir atnaujinančiu nuplovimu, tik ne dėl mūsų atliktų teisumo darbų, bet iš savo gailestingumo“ (Tit 3, 5). Išganymas – tai Dievo planas žmogų padaryti laimingą: „Žmogus negali savęs išganyti. Krikščionys tiki, kad juos išgans Dievas, dėl to atsiuntęs į pasaulį savo Sūnų Jėzų Kristų. Būsime išganyti – vadinasi, Šventosios Dvasios galia būsime iš nuodėmės valdžios išvaduoti ir iš mirties zonos vėl pateksime į gyvenimą, į amžinąjį gyvenimą Dievo akivaizdoje“ (Youcat, 2011, nr. 337). Tad „darbuokitės savo išganymui su baime ir drebėdami, nes Dievas iš savo palankumo skatina jus ir trokšti, ir veikti“ (Fil 2, 12–13). Bažnyčios tėvas Šv. Ireniejus Lionietis primena, kad „viena Kristuje Jėzuje negalėtumėme tapti be vandens, kuris yra iš dangaus. Ir kaip sausa žemė neneša vaisių, jei negauna drėgmės, taip ir mes, pirma sausuoliai, niekuomet neneštume gyvybės be gausingo lietaus iš dangaus. Mūsų kūnai per nuplovimą (Tit 3, 5) gavo vienybę su negendamybe, o sielos – per Dvasią“ (Ireniejus Lionietis, cit. iš Bažnyčios tėvai, 2003, p. 242). „Kaip sausi miltai negali virsti viena tešla be vandens ar viena duona, taip ir mes daugelis negalime tapti viena Kristuje Jėzuje (plg. Rom 12, 5; 1 Kor 10, 17; Gal 3, 28) be vandens, kuris yra iš dangaus. Ir kaip sausa žemė neneša vaisių, jei negauna drėgmės, taip ir mes, pirma sausuoliai (plg. Lk 23, 31), niekuomet neneštume gyvybės be gausingo lietaus iš dangaus (plg. Ps 67, 10). Mūsų kūnai per nuplovimą (plg. Ef 5, 26; Tit 3, 5) gavo vienybę su negendamybe, o sielos – per Dvasią (plg. Jn 3, 5)“ (Ireniejus Lionietis, 2003, p. 242).

Interpretuodami šv. Augustino mintį mūsų dienų kontekste, matome, kad šiuolaikinis žmogus tapo svetimas savo vidiniam „aš“ ir kaip tik dėl to nebemato savyje Dievo atvaizdo. Kadangi Kristaus įsikūnijimas panaikina pirmąją nuodėmės nulemtą žmogaus ir Dievo svetimumą, tai atsisakymas būti tuo, kuo esame, tampa nuodėme. Nuodėmė – tai atmetimas mūsų baigtinės, bet kartu dvasinės tikrovės, kuri įsišaknijusi Dievo paslapyje. Pažinda-

mi save, tarsi atkuriame mumyse realizuotą Dievo atvaizdą, kartu gauname platesnį Dievo meilės apreiškimą, sukonkretejančią Kristaus meilę. Krikščioniško gyvenimo tikslas – ieškoti tobulo susijungimo su Dievu Kristuje, kuris grąžina mums Dievo „paveikslą ir panašumą“ (Sodeika, 2009, p. 31). Krikštas yra „jungtuko įjungimas“, sutikimo pareiškimas, kad leidžiuosi, jog Dievas manyje atkurtų pirmąjį šventumą, mane išganytų. Krikštas atkuria „srovės tekėjimą“, Dievo malonės tekėjimą, kuris per gimtąją nuodėmę yra apsunkintas, apribotas. Krikštas yra nutrūkusio žmogaus su Dievu ryšio atkūrimas, nes gimtoji nuodėmė – malonės srovės nutrūkimas.

Nė vienas žmogus nėra užsisklendęs savyje, niekas negyvena vien iš savęs ir sau. Gyvybę gavome iš kitų, ir ne tik gimdami, ją gauname kasdien. Nusidėti reiškia sutrikdyti ar sugriauti santykį su Dievu – tai nuodėmės esmė: sugriauti santykį su Dievu, pamatinį santykį, pastatyti save Dievo vieton. Sutrikdžius pamatinį santykį, kiti santykio poliai irgi išklibinami ar sugriaujami; nuodėmė suardo santykius, vadinasi, sugriaua viską, nes mes esame santykis. Teisingi santykiai gali būti atnaujinti tik tada, kai tas, nuo kurio nutolome, prie mūsų prisiartins ir su meile išties mums ranką. Tai įvyko Jėzuje Kristuje, kuris nuėjo priešingu negu Adomas keliu, kaip skelbiama apaštalo Pauliaus Laiško filipiečiams himne (plg. Fil 2, 5–11): Adomas nepripažino esąs kūrinys ir norėjo užimti Dievo vietą, o Jėzus, Dievo Sūnus, palaikydamas tobulą sūnišką santykį su Tėvu, kad atkurtų tvarkingus santykius su Dievu, nusižemino, tapo tarnu, nuolankiai nuėjo meilės keliu iki mirties ant kryžiaus. Taip Kristaus kryžius tapo naujuoju gyvybės medžiu (Benediktas XVI, 2013, p. 12).

Prašyti Dievo atleidimo – tai stoti Jo akivaizdon, suvokus blogį, kurį padarėme, kuris skiria mus nuo Jo, kartu suvokus mumyse slypinčią nuodėmę – „gimtąją nuodėmę“, dėl kurios, kaip sako apaštalas Paulius, „aš nedarau gėrio, kurio trokštu, o darau blogį, kurio nenoriu“ (Rom 7, 19). Galime suvokti blogį, kurį padarėme, kai negerai elgėmės, nusidėjome, nesuvokdami, jog nuodėmė slypi mūsų viduje. Jėzus sako: „[Šventoji Dvasia] ateis ir parodys pasauliui, kaip jis klysta dėl nuodėmės“ (Jn 16, 8). Šventoji Dvasia atskleidžia mūsų nuodėmes ir mumyse slypinčią nuodėmę. Kol Šventoji Dvasia nėra mūsų apšvietusi, tol nematome nei nešvaros, nei tų nešvarumų, kurie slypi mumyse. Tačiau vos tik Ji mus nušviečia, išmaudo savo spinduliuose, ateina susitikti su mumis, iškart išvystame blogį, nuodėmę, nuodėmes, kurios skiria mus nuo Dievo: mums parodomos mūsų nuodėmės (DeFran-

cisco, 2015; Boudet, 2010, p. 94–97). Mes atnaujinami nuodėmių, kartu ir gimtosios nuodėmės, atleidimu. Taigi atnaujinęs mus per Krikšto vandens nuplovimą, Dievas „padarė mus kitos rūšies, turinčius sielą kaip vaiko, tarsi iš naujo mus sukūrė“ (Pseudo-Barnabas, 2003, p. 94). Taigi Krikštas atkuria mūsų pirminę šventumo būseną.

Išvados

Pradžioje „Dievas matė, kad tai gera“ (Pr 1,10. 12. 18. 21. 25), bet netrukus „Dievas matė, kad žemė buvo sugedusi“ (Pr 6, 12). Taip siekiant paaiškinti, kaip iš vienos būsenos buvo pereita į kitą, įtraukiamas pasakojimas apie Adomo ir Ievos nuodėmę. Žmogus sukurtas pagal Dievo paveikslą ir panašumą, bet per gimtąją nuodėmę prarado pašvenčiamąją malonę, neteko galimybės būti Dievo artumoje. Nuodėmė atitolino nuo Dievo, kartu sugriovė ir žmogiškus santykius.

Terminas *paveldimoji nuodėmė* yra dviprasmiš, nes nuodėmė šiuo atveju žymi ne kam nors priskirtiną poelgį; jis toks yra dėl to, kad tikros, atsakomybę užtraukiančios nuodėmės negalima paveldėti. Klasikinėje teologijoje remtasi tuo, kad pirmasis žmogus – Adomas padarė asmeninę nuodėmę, pirmąją nuodėmę, ir jos pražūtingi *padariniai* teko visai žmonijai.

Pirmoms paveldimosios nuodėmės teologijos užuomazgoms pradžią III a. davė kūdikių krikšto praktika. Šv. Augustinas pirmas pavartoja pasakymą *peccatum hereditarium* – *paveldima nuodėmė*, kurios padariniai yra geismas, laisvės gerai elgtis praradimas, intelektiniai trūkumai ir visų žmonių kūniška mirtis. Tačiau gimtoji nuodėmė vadinama *nuodėme* analogine prasme: tai *įgyta*, o ne *padaryta* nuodėmė, *būseną*, o ne veiksmas.

Krikštas yra sutikimo, kad leidžiuosi, jog Dievas manyje atkurtų pirmąją šventumą, mane išganytų, pareiškimas. Krikštas atkuria „srovės tekėjimą“, Dievo malonės tekėjimą, kuris per gimtąją nuodėmę yra apsunkintas, apribotas. Krikštas yra nutrūkusio žmogaus su Dievu ryšio atkūrimas, nes gimtoji nuodėmė – malonės srovės nutrūkimas. Krikštas atkuria mūsų pirmąją šventumo būseną.

Literatūra

- Alder, J. T. (2009). The Doctrine of Original Sin. A Comparison of Augustine, Pelagius, and Aquinas. *RPM Magazine 11* (21). Prieiga internete: <thirdmill.org/articles/jer_alder/jer_alder.Original.Sin.doc> [žiūrėta 2014 11 20].
- Beynon, G. (2013). *An introduction to the Fall and Sin*. Prieiga internete: <<http://www.theologynetwork.org/christian-beliefs/the-fall-and-sin/starting-out/an-introduction-to-the-fall-and-sin.htm>> [žiūrėta 2013 10 26].
- Benediktas XVI. (2013). Tikiu į Dievą, dangaus ir žemės Kūrėją, žmogaus Kūrėją. *Bažnyčios žinios 2* (392): 11–13.
- Biblija arba Šventasis Raštas*. (2000). Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija.
- Boudet, P. (2010). *Atleidimas – gyvenimo kelias*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- De Simone, R. J. (1980). Modern Research on the Sources of Saint Augustine's Doctrine of Original Sin. *Augustinian Studies 11*: 205–227.
- De Francisco, J. J. (2015). *Original Sin and Ancestral Sin. Comparative Doctrines*. Prieiga internete: <http://www.academia.edu/1423823/Original_Sin_and_Ancestral_Sin-Comparative_Doctrines> [žiūrėta 2015 06 24].
- Gonzalez-Carvajal, L. (2001). *Toks yra mūsų tikėjimas*. Vilnius: Katalikų pasaulis.
- Ireniejus Lionietis. (2003). *Prieš erezijas III. Bažnyčios tėvai. Nuo Apaštališkųjų Tėvų iki Nikėjos Susirinkimo*. Antologija. Vilnius: Aidai.
- John Paul II. (1988). *Apostolic Letter Mulieris Dignitatem*. Prieiga internete: <http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/apost_letters/1988/documents/hf_jp-ii_apl_19880815_mulieris-dignitatem.html> [žiūrėta 2015-07-23].
- Jonas Paulius II. (2005). *Atmintis ir tapatybė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Katalikų Bažnyčios kateizmas*. (2012). Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Knasas, J. F. X. (2006). Akviniėtis ir Rachelės rauda. *Logos 45*: 38–42.
- Kowalczyk, D. (2013). *Katalikų Bažnyčios kateizmas (23). Gimtoji nuodėmė*. Prieiga internete: <<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/-/98525>> [žiūrėta 2013 04 04].
- Maciukaitė, V. (2014). Ko iš tiesų geidžiame? *Artuma 11*: 13–14.
- Pranciškus. (2013). *Laiškas Telšių vyskupui Jonui Borutai SJ ir visiems Žemaitijos bei Lietuvos tikintiesiems Žemaičių Krikšto 600 metų jubiliejaus proga*. Telšiai: Spaudos lankas.
- Pseudo-Barnabas. (2003). *Barnabo laiškas. Bažnyčios tėvai. Nuo Apaštališkųjų Tėvų iki Nikėjos Susirinkimo*. Antologija. Vilnius: Aidai.
- Ramonas, A. (2014). *Gimtosios nuodėmės interpretacijos stačiatikių teologijoje*. Tildai. Priedas: Mokslo darbai Nr. 45. *Krikščioniškosios teologijos, kultūros ir tradicijų versmės*, p. 50–63.
- Ratzinger J.-Benediktas XVI. (2012). *Liturgijos dvasia*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Sodeika, T. (2009). Tylos sėja: Thomas Mertonas. *Logos 59*: 28–36.
- Tamošaitis, A. (1953). Gimtoji nuodėmė. *Laiškai lietuviams 4*: 180–184. Prieiga internete: <<http://laiskailietuviams.lt/index.php/1953m-6-birzelio/478-gimtoji-nuodeme>> [žiūrėta 2013 08 15].

- The Doctrine of Original Sin*. (2013). Prieiga internete: <http://www.saintaquinas.com/original_sin.html> [žiūrėta 2013 08 28].
- The History of Infant Baptism and Original Sin*. (2014). Prieiga internete: <http://onefold.com/?page_id=343> [žiūrėta 2014 01 11].
- Vorgrimler, H. (2003). *Naujasios teologijos žodynas*. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba.
- West, Ch. (2010). *Kūno teologija pradedantiesiems. Įvadas į popiežiaus Jono Pauliaus II sukeltą seksualinę revoliuciją*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- William, P. A. (2001). *Doing Without Adam and Eve – Sociobiology and Original Sin*. Minneapolis.
- Youcat*. (2011). Vilnius: katalikų pasaulio leidiniai.

PRIMORDIAL SIN IN THE CONTEXT OF BAPTISM

Remigijus Oželis

Summary

The gift of faith is always new, live and effective. It never turns into a thing of the past, but, on the contrary, provides life today as today especially Christ calls onto us to meet Him and follow Him on the path which transforms all our existence. The first transformation takes place through Baptism. Baptism pardons all our sins both original and personal and also punishment for sins; the baptised becomes “a new creation” and is accepted into the Church, the Body of Christ, and receives an inerasable spiritual mark. However, the first constituent, that is the forgiveness of the original sin, remains a controversial truth of faith. The doctrine of the original sin proclaimed by the Church is often not understood. Pope Benedict XVI wrote that “the original sin, usually hard to understand, coincides with a fall to termination, and it becomes clear why it is attributed to all immersed into the flow of termination”.

In order to better understand the Christian faith, the article overviews the real meaning of the doctrine of the original sin, biblical aspects of the original sin, development of the doctrine of the original sin, consequences of the primordial sin and what Baptism does to the original sin.

At first “God saw that it was good” (Gen 1: 10, 12, 18, 21, 25), but soon “God saw how corrupt the earth had become” (Gen 6: 12). This indicates

that there was a change from one status to another and the story of Adam and Eve's sin is inserted between the two situations. Man was created in the image and likeness of God, but through the original sin he lost the sanctifying grace and the possibility to be in the nearness of God. The sin not only created distance from God but also ruined human relationships.

The first sources of the theology of the inherited sin come from the practice of Baptism of infants in the third century. Saint Augustus was the first to use the concept of *peccatum hereditarium* – *inherited sin*, whose consequences include lust, loss of freedom of good behaviour, intellectual weakness and bodily death of all people. Therefore the original sin is called a *sin* in an analogical sense: it is an *acquired* and not *committed* sin or state and not an act.

The term of “inherited sin” is ambiguous because in this instance the sin does not indicate an act assigned to somebody, but its ambiguity is in that it is not possible to inherit the real sin with its responsibilities. In the classical theology there was an assumption that the first man Adam committed a personal sin – the first sin and its disastrous consequences were rendered on the whole humanity.

Baptism is like “pushing a button” or expressing a person's agreement to allow God recreate the primary sanctity within them and to save them. Baptism recreates the “flow of the stream”, the flow of God's grace which is burdened and limited by the original sin. Baptism means re-establishing the broken link between man and God because the original sin is the break in the flow of grace. Baptism recreates our primary state of sanctity.